

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.05.1983, sp. zn. 6 Tz 33/83, ECLI:CZ:NS:1983:6.TZ.33.1983.1

Číslo: 55/1984

Právní věta: Koná-li se společné řízení o trestném činu pachatele, o němž by se jinak mělo konat vyhledávání, a o přečinu mladistvého, o kterém by se jinak mělo konat objasňování, je třeba konat vyšetřování, protože u mladistvého nelze konat přípravné řízení ve formě vyhledávání.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 30.05.1983

Spisová značka: 6 Tz 33/83

Číslo rozhodnutí: 55

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Řízení přípravné, Řízení proti mladistvým, Řízení společné, Vyšetřování

Předpisy: 141/1961 Sb. § 20

§ 161 odst. 2 písm. b

§ 179c odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 55/1984 sb. rozh.

Koná-li se společné řízení o trestném činu pachatele, o němž by se jinak mělo konat vyhledávání, a o přečinu mladistvého, o kterém by se jinak mělo konat objasňování, je třeba konat vyšetřování, protože u mladistvého nelze konat přípravné řízení ve formě vyhledávání.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 30. 5. 1983 sp. zn. [6 Tz 33/83](#).)

Nejvyšší soud ČSR zamítl podle § 268 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR proti usnesení krajského soudu v Brně ze dne 11. ledna 1983 sp. zn. 4 To 447/82.

Z odůvodnění:

Obžalobou okresního prokurátora pro Brno-venkov ze dne 15. 11. 1982 sp. zn. Pv 461/82 jsou obviněný O. C. a mladiství V. K. a R. R. stíháni:

O. C. pro trestné činy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr.

zák. a krádeže podle § 247 odst. 1 tr. zák., kterých se dopustil tím, že odcizováním věcí z majetku v socialistickém i v osobním vlastnictví způsobil celkem škodu ve výši 3201 Kčs;

V. K. a R. R. pro přečiny proti majetku v socialistickém a osobním vlastnictví podle § 3 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 Sb., kterých se dopustili tím, že odcizováním věcí z majetku v socialistickém a osobním vlastnictví způsobili škodu ve výši mlad. K. 1152 a mlad. R. 1023 Kčs.

Okresní soud Brno-venkov svým usnesením ze dne 30. 11. 1982 sp. zn. 2 T 586/82 věc podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. vrátil prokurátorovi k došetření. Vedle skutečnosti, že nebylo přesně rozlišeno, které útoky považuje obžaloba za útoky proti majetku v osobním vlastnictví a které za útoky proti majetku v socialistickém vlastnictví vytkl především celou řadu procesních pochybení. Poukázal na to, že se sice správně konalo společné řízení, ale na druhé straně nebyla respektována ustanovení trestního řádu upravující řízení proti mladistvým. Podle názoru okresního soudu se ve věci, protože šlo i o mladistvé, mělo konat vyšetřování a měla být včas zajištěna u obou mladistvých účast obhájců.

Okresní prokurátor ve své stížnosti oponoval názoru okresního soudu a uvedl, že z dikce zákona nelze dovodit, že by se ve věci mladistvých, protože šlo jen o přečiny, nemohlo konat vyhledávání. Pokud pak nebyl přítomen obhájce, poukázal na to, že z obsahu spisu není patrné, že by obhajoba mladistvých byla zkrácena. Navrhl proto, aby krajský soud v Brně citované usnesení okresního soudu Brno-venkov zrušil a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Krajský soud v Brně svým usnesením ze dne 11. ledna 1983 sp. zn. 4 To 447/82 stížnost okresního prokurátora podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl. V důvodech rozhodnutí se zcela ztotožnil s názory vyslovenými v citovaném usnesení okresního soudu Brno-venkov.

Proti citovanému usnesení krajského soudu v Brně podal ve prospěch obviněného a obou mladistvých stížnost pro porušení zákona generální prokurátor ČSR. Vytýká v ní nesprávnost postupu krajského soudu, pokud stížnost okresního prokurátora proti usnesení okresního soudu Brno-venkov ze dne 30. 11. 1982 sp. zn. 2 T 586/82 zamítl. Má za to, že nemůže obstát právní názor vyslovený okresním soudem a posléze i krajským soudem v Brně.

Podle názoru vysloveného ve stížnosti pro porušení zákona se ve věci konalo zcela správně vyhledávání. Skutečnost, že oba mladiství se dopustili jen přečinů, má svůj význam i pro případ, kdy jde o společné řízení. Pokud by řízení probíhalo samostatně, konalo by se jen objasňování. Jestliže se koná společné řízení i ohledně dospělého pachatele, který se dopustil trestného činu, o němž se koná jen vyhledávání, je nutno postupovat podle § 179c odst. 2 tr. ř. a konat i ohledně přečinů mladistvých vyhledávání. Forma přípravného řízení je podle názoru stěžovatele dána souvisícím trestným činem. Ve stížnosti pro porušení zákona se dále poukazuje i na text § 161 odst. 1, 2 písm. b) tr. ř., podle kterého, jde-li o řízení proti mladistvým, koná se o trestných činech vyšetřování. Zdůrazňuje se, že toto ustanovení se týká jen trestných činů a nikoliv přečinů.

V další části stížnosti pro porušení zákona se vyslovuje právní názor, že ve věci nebylo třeba zajistit pro přípravné řízení účast obhájce, když nešlo o řízení podle oddílu prvního hlavy devatenácté trestního řádu, a poukazuje se na text § 36 odst. 1 písm. c) a § 291 tr. ř. Pro podporu tohoto názoru argumentuje konečně stížnost pro porušení zákona poukazem na ustanovení § 169 písm. c) tr. ř., které omezuje práva obhájců ve vyhledávání.

Nejvyšší soud České socialistické republiky z podnětu stížnosti pro porušení zákona přezkoumal v rozsahu § 267 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení i řízení, jež mu předcházelo, a dospěl k těmto závěrům:

V dané věci jde o společné řízení o trestných činech dospělého pachatele a přečinech mladistvých pachatelů. Jsou-li tu podmínky společného řízení, je nutné konat vyšetřování anebo vyhledávání (§ 179c odst. 2 tr. ř.). Zda jde o vyšetřování nebo o vyhledávání, závisí pak na tom, zda o tom kterém trestném činu se koná vyhledávání nebo vyšetřování. V tomto případě jde pak o trestné činy, ohledně nichž se koná vyhledávání. Pokud by tedy se vycházelo pouze z citovaného ustanovení, a z toho, že režim předsoudního stadia trestního řízení závisí na režimu, jaký určuje nejtěžší trestný čin, pak by stačilo konat vyhledávání.

V případě společného řízení dospělého pachatele a mladistvých však nelze vycházet pouze z tohoto jediného ustanovení trestního řádu. V řízení proti mladistvým nutno uplatnit i všechna další ustanovení, jejichž smyslem je zajistit, aby v řízení se promítla zvláštní péče, kterou socialistická společnost věnuje mládeži (§ 74 odst. 1 tr. zák.). Mezi ně pak patří mimo jiné i ustanovení § 161 odst. 2 písm. b) tr. ř. Podle toho se koná vyšetřování i o trestných činech, o kterých se jinak koná vyhledávání, jde-li o řízení proti mladistvému.

Již z tohoto důvodu, že jde o řízení proti mladistvým (oba se dopustili přečinů po dovršení patnáctého roku a nepřekročili osmnáctý rok svého věku), je zřejmé, že by nebylo sporu o tom, že se bude konat vyšetřování, kdyby šlo o trestné činy mladistvých. Ze zákona však je možné dovodit, že musí jít o vyšetřování i v tom případě, kdy půjde jen o přečin mladistvého a jakýkoli trestný čin dospělého pachatele, neboť z povahy věci vyplývá, že § 161 odst. 2 písm. b) tr. ř. se vztahuje i na tyto případy (§ 12 odst. 10 tr. ř.).

K tomuto závěru však nelze dojít pouhým jazykovým výkladem. Takový výklad poskytuje možnost různých závěrů. Např., pokud by se vycházelo jen z doslovného textu § 161 odst. 2 písm. b) tr. ř., bylo by možné přijmout závěr obsažený ve stížnosti pro porušení zákona, že postačí vyhledávání a že zmíněné ustanovení se vztahuje pouze na trestné činy mladistvých. Naopak, kdyby se vycházelo z jiných souvisejících ustanovení, např. § 291 tr. ř., jež zakotvuje povinnou účast obhájce od „vznesení obvinění“, které je institutem vyšetřování a nikoliv vyhledávání, bylo by možné dovodit, že je nutná forma vyšetřování.

K správnému závěru je tedy možné dojít především výkladem systematickým, tedy po zjištění smyslu příslušného zákonného ustanovení v souvislosti s dalšími ustanoveními trestního řádu, která upravují postup orgánů činných v trestním řízení při stíhání mladistvých.

Podle § 74 odst. 1 tr. zák. při trestání mladistvých přihlédne soud k zvláštní péči, kterou socialistická společnost věnuje mládeži. Podle § 301 odst. 1 tr. ř. v řízení proti mladistvým je třeba dbát toho, aby jak vyšetřování, tak i rozhodování bylo svěřeno osobám, jejichž životní zkušenosti a znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručují splnění výchovného účelu řízení. Orgány činné v trestním řízení postupují ve spolupráci se zařízeními, jímž je svěřena péče o mládež, popřípadě se zařízeními psychiatrické péče. Další ustanovení jak trestního zákona (hlava sedmá obecné části), tak trestního řádu (zejména oddíl první hlavy devatenácté) pak konkretizují uvedené obecné zásady stíhání a postihu mladistvých.

Tyto zásady ukazují, že sama podstata trestního řízení proti mladistvým vyžaduje, aby v předsoudním stadiu byla aplikovaná ta forma trestního řízení, která je určena pro objasňování závažnějších případů a která má i předepsáno více formálních náležitostí než vyhledávání. Nic na tom nemůže změnit ani skutečnost, že jde jen o přečiny, u kterých by jinak probíhalo jen objasňování. Objasňování není přípravným řízením (§ 12 odst. 9 a § 314b odst. 1 tr. ř.), nečiní se tu rozhodnutí o zahájení trestního stíhání ani o vznesení nebo sdělení obvinění, neprovádějí se zpravidla důkazy, nepřipouští se účast obhájců, neprovádí se seznámení s výsledky objasňování, jsou omezeny možnosti provádět zajišťovací úkony a není proto tak vážným zásahem jako přípravné řízení, ať již v té či oné formě.

Z uvedených důvodů je nutné konat přípravné řízení ve formě vyšetřování, jsou-li tu podmínky společného řízení o trestném činu dospělého pachatele, ohledně něhož se má konat jen vyhledávání, a o přečinu mladistvého.

Společné řízení se podle § 20 odst. 1 tr. ř. koná mimo jiné vždy, jde-li o řízení proti obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí. Podle § 296 tr. ř. se však společné řízení proti osobě starší osmnácti let a proti mladistvému v řízení před soudem koná jen výjimečně, je-li to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a jsou-li pro to jiné důležité důvody. I když ustanovení § 296 tr. ř. platí jen pro řízení před soudem, nic nebrání tomu, aby se analogicky aplikovalo i v předsoudním stadiu řízení. V takových případech, jde-li o trestný čin pachatele staršího osmnácti let a přečin mladistvého je možné, i když trestná činnost spolu souvisí, konat jednak přípravné řízení (vyšetřování nebo vyhledávání) u dospělého pachatele, jednak objasňování u mladistvého. Potom je však nezbytné podat jednak obžalobu, jednak návrh na potrestání.

V daném případě však, když byly splněny podmínky § 20 odst. 1 tr. ř. pro konání společného řízení a to se skutečně konalo, bylo třeba konat přípravné řízení ve formě vyšetřování, jak to správně požadovalo již usnesení okresního soudu Brno-venkov ze dne 30. 11. 1982 sp. zn. 2 T 586/82 a usnesení krajského soudu v Brně ze dne 11. 1. 1983 sp. zn. 4 To 447/82. Sama skutečnost, že toto společné řízení mělo probíhat ve formě vyšetřování logicky odůvodňuje požadavek obou uvedených soudů, aby byla respektována ustanovení § 36 odst. 1 písm. c) a § 291 tr. ř. o účasti obhájců.

Oba uvedené soudy však pochybily, jestliže v souvislosti s vyslovením uvedeného právního názoru a vrácením věci prokurátorovi k došetření neupozornily i na povinnost respektovat další zásady platné pro vyšetřování ve věcech mladistvých a v daném případě i osob, které v době konání přípravného řízení ještě nenabývaly zletilosti. Jde tu zejména o účast orgánu pověřeného péčí o mládež, řádné a zákonem předepsané zjištění poměrů mladistvých a účast zákonných zástupců. K tomu pak nutno dodat, že ani do této doby, jak vyplývá z obsahu spisu, žádný z mladistvých dosud (ani uzavřením manželství) nenabýval zletilosti.